

Culturele Agenda Heerlen 2017 tot en met 2020

Inhoudsopgave

I. Samenvatting	p. 3
II. Inleiding en achtergrond	p. 5
III. Waar staan we nu?	p. 6
IV. Terugblik op periode 2013-2016: Cultuur in Balans	p. 7
V. Van culturele stad naar creatieve stad: Culturele Agenda 2017-2021	p. 9
Wat willen we bereiken?	
Waar blijven we op inzetten?	
Waar zetten we extra op in?	
Hoe gaan we dat bereiken?	
VI. Financiële doorvertaling van Culturele Agenda	p. 17
VII. Bijlage	p. 19

I. Samenvatting

Dit is de nieuwe Culturele Agenda voor de periode 2017 en met 2020. Hierin worden de nieuwe speerpunten voor het Heerlense cultuurbeleid beschreven en zijn de ambities zoals vastgelegd in het bidboek Urban Heerlen geconcretiseerd. In deze agenda wordt inhoudelijk en financieel commitment gevraagd aan Raad en College gemeente Heerlen en Provincie Limburg.

De afgelopen jaren bloeide de culturele lente in Heerlen volop en ondanks de Rijks- en lokale bezuinigingen staat er een stevig veld vol ambities. We willen ons echter doorontwikkelen: van culturele naar creatieve stad. Een stad worden waar ruimte is voor (jonge) makers en talenten en waar ook daadwerkelijk geproduceerd wordt. Het bidboek helpt ons om de cultuurambities en projecten in de stad verder te helpen, maar vraagt om focus en commitment.

Naast het gene waar we al langer op inzetten zoals het vergroten van het cultuurbereik, -participatie in de Heerlense buurten en cultuureducatie met kwaliteit, formuleren we 3 speerpunten voor de komende periode:

1. Versterken van productieklimaat en talentontwikkeling
2. Heerlen = Urban centrumstad
3. Samenwerking in het Zuiden

Om onze speerpunten en het bidboek concreet te kunnen maken in projecten en initiatieven, zal er centrumveld vrijgemaakt moeten worden. Zonder extra financiële impulsen, moeten we het ambitieniveau naar beneden bijstellen.

Ambities	Wat gaan/willen we doen om dit te bereiken?	Wat doet gemeente Heerlen al financieel?	Wat kost het extra om deze ambitie te realiseren.	Beleid en Bidboek samenhang
(12) Realiseren volwaardig filmhuis	Duurzame oplossing Royal realiseren	Budgetsubsidie aan Filmhuis van € 100.000 per jaar	- Investing/aanpassing pand (€ xxx) - Geraamde tijdelijke extra subsidie aan filmhuis voor 3 jaar: €135.000	Verankering in Culturele Agenda en Bidboek. Komt terug in projectplan Royal.
(6) transformeren leegstand tot broedplaats creatieve industrie	- Productiehuis voor podiumkunsten Via Zuid vestigt zich in Heerlen - Overige inspanningen om creatieve industrie te stimuleren	- Inzetten op versterken productieklimaat via onder andere productiefonds van Cultura Nova (€ 80.000)	€150.000 per jaar	Verankering in Culturele Agenda en Bidboek. Aanhaken van cluster economie.
(13) Creëren broedplaats (jonge) makers van podiumkunsten	Versterken productieketen De nieuwe Nor	Huidige budgetsubsidie aan De Nieuwe Nor van €281.000 per	- Investing/aanpassing pand (€ xxx) - Ophoging subsidie (structurele exploitatie)	Verankering in Culturele Agenda en Bidboek. Komt terug in projectplan De Nieuwe Nor en

		jaar en verschillende incidentele subsidies aan de Nor.		begrotingswijziging.
(14) Voor 2020 minimaal 6 producties met bovenregionale uitstraling	Blockbusterfonds. Hiermee willen we bereiken dat evenementen, producties en festivals een bovenregionale uitstraling krijgen en dat er nieuwe initiatieven gestart worden om dit te realiseren in ons centrum	-	€ 125.000 per jaar	Verankering in Culturele Agenda en bidbook. Rol IBA hierin wordt momenteel onderzocht.
(20) Ieder jaar minimaal 3 kwalitatief hoogstaande straatkunstwerken toevoegen	We willen op bepaalde plekken in het centrum, al dan niet tijdelijk, een straatkunstwerk toevoegen die een bijdrage levert aan de openbare ruimte, de beleving of aantrekkelijkheid van ons centrum.	Subsidieverlening Stichting Streetart van € 50.000 per jaar	€ 50.000 per jaar Tijdelijk karakter	Verankering in Beleidskader voor kunst in de openbare ruimte van Heerlen en bidbook. Uitwerking, plan en afspraken moeten nog gemaakt worden.

II. Inleiding en achtergrond

Vanaf 2009 werkt de gemeente Heerlen met een Culturele Agenda die gelijk oploopt met de vierjaarlijkse 'cultuurcyclus' van het Rijk en de provincie. De oude agenda loopt tot 2017, dus formuleren we nieuwe uitgangspunten en beleidsdoelstellingen voor de periode 2017 tot en met 2020.

Bij het opstellen van de Culturele Agenda 2013-2016 is eerst een kadernota opgesteld (In balans brengen en verbinden). Op basis van deze nota is aan de culturele instellingen gevraagd een instellingsbeleidsplan te schrijven voor de periode 2013-2016. Aan de hand van de instellingsplannen is vervolgens de Culturele Agenda opgesteld, die bestond uit 4 prioriteiten.

Voor de periode 2017 tot en met 2020 is voor een ander proces gekozen om de Culturele Agenda op te stellen. Zo is er ten eerste niet opnieuw aan de instellingen gevraagd om een vierjarig instellingsbeleidsplan te schrijven. Verder maakt erfgoed en de erfgoedinstellingen geen onderdeel uit van deze Culturele Agenda omdat het erfgoedbeleid 'Het Verhaal van Heerlen', doorloopt tot en met 2020. Dit houdt echter niet in dat er minder aandacht zal zijn voor erfgoed in Heerlen, hier wordt de komende periode ook vól op ingezet. Ten derde is midden 2016 het bidboek 'Urban Heerlen' vastgesteld, wat een grote impact heeft op cultuur en erfgoed in de binnenstad van Heerlen. Ten slotte willen we graag sámen met IBA de cultuurambities voor Heerlen uitdragen en concretiseren.

In oktober 2013 is besloten om te starten met IBA in de regio Parkstad en Schinnen. IBA levert een bijdrage aan de revitalisatie van de regio, waarbinnen Kunst en Cultuur ook een plek heeft gekregen. IBA hecht hier belang aan omdat Kunst en Cultuur een bijdrage kan leveren aan de versterken van de identiteit van Parkstad en wil graag het (lokaal) talent in de kunst en cultuur versterken en betrekken. IBA is een voorname partner voor Heerlen in het bidboek.

In de aanloop naar deze Culturele Agenda is er met IBA afgesproken dat dit een gezamenlijke Culturele Agenda is. Tevens hebben er gesprekken plaatsgevonden met verschillende culturele instellingen over de nieuwe beleidsperiode en de nieuwe accenten. Ten slotte is dit bestuurlijk besproken met IBA en Provincie.

III. Waar staan we nu?

De Culturele Lente heeft Heerlen de afgelopen jaren veel gebracht en het culturele veld is volop in beweging. Het veld heeft echter ook te maken met forse uitdagingen. Zo is er de afgelopen jaren (landelijk) bezuinigd op de culturele instellingen, is er steeds vaker sprake van (tijdelijke) project- of programmasubsidies en verandert de smaak, het gedrag en de samenstelling van het publiek ingrijpend waardoor er steeds gezocht moet worden naar een passend publiek voor een culturele activiteit. Tevens vinden kunstenaars steeds vaker hun publiek buiten de gebaande paden, zoals in concept stores, op festivals of via You-Tube, dreigt er een steeds groter gat te ontstaan tussen de producerende instellingen die vooral door de Rijksoverheid/provincie gesubsidieerd worden en podia die afhankelijk zijn van de lokale overheden en is de digitalisering een 'game changer' voor het maakproces, de distributie en het bereiken van publiek.

In Heerlen zien we echter een optimistisch en flexibel cultureel veld. Vanzelfsprekend worden onze instellingen (in meer of mindere mate) geconfronteerd met stevige uitdagingen, maar de wendbaarheid, oprechte zoektocht naar connectie met het publiek en regio en het geloof dat cultuur een bijdrage kan leveren aan het vooruitbrengen van de stad zorgen voor een bloeiend cultureel leven. De gemeente kijkt hier met bewondering naar. Waar Heerlen op sommige terreinen langzaam oprabbelt, scoort de stad in de Atlas voor Gemeenten op het gebied van bijvoorbeeld podiumkunstenaanbod een keurige vijfde plek. Er wordt zelfs gesmacht naar meer: Heerlen wil van een culturele stad naar creatieve stad.

Heerlen oogst ook steeds meer provinciale en landelijke lof en erkenning voor het gevoerde beleid en resultaten van de afgelopen jaren. Niet voor niets stond het Glazen Huis in 2015 in onze stad, kregen we erkenning voor ons erfgoedbeleid, sleepten we meerdere prijzen binnen bij de eerste Street Art Awards, zijn we uitgeroepen tot Evenementenstad van het jaar 2017 en kregen we samen met de andere Parkstadgemeenten de Destination Award van de WTTC. De Raad voor Cultuur kwam meer dan eens langs en ook de minister van Cultuur deed Heerlen, tijdens Cultura Nova 2016 aan. Cultura Nova en Schrit_tmacher kregen landelijke erkenning en financiering door binnen de subsidieregeling culturele basisinfrastructuur 2017 – 2020 te vallen. Maar ook Schunck sleepte het penvoerderschap en bijbehorende (landelijke) financiering binnen voor de uitvoering van Cultuureducatie met Kwaliteit.

IV. Terugblik op periode 2013-2016: Cultuur in Balans

In de vorige beleidsperiode stond het concept culturele kringloop centraal, een manier om te kijken naar de culturele sector. In ieder creatief proces moeten bepaalde vaardigheden geleerd worden (leren). Die vaardigheden kunnen vervolgens worden aangewend om een product te maken (produceren), waarna het product kan worden gepresenteerd aan een publiek (presenteren). Dat leidt tot interesse bij het publiek (interesseren) en vormt de basis voor nieuwe culturele uitingen, waardoor de kringloop weer van voor af aan begint. De koppeling van de gemeentelijke prioriteiten op het gebied van cultuur aan de uitgewerkte plannen van de instellingen resulteerde in de Culturele Agenda 2013-2016. Aan de hand van vier prioriteiten is gewerkt aan de doelen. Een terugblik:

1. Vergroten van cultuurbereik- en participatie

In de Cultuurmonitor, uitgevoerd door de gemeente Heerlen in 2014, staat: "*Cultuur leeft in Heerlen! Uit het onderzoek blijkt dat een zeer groot gedeelte van de inwoners van de gemeente Heerlen zowel zelf actief bezig is met cultuur als gebruik maakt van het culturele aanbod.*" De cultuurparticipatie in Heerlen blijft dus onverminderd hoog als de cijfers vergeleken worden met landelijke kengetallen. In het Jaar van de Mijnen in 2015 werden meer dan 350 culturele activiteiten georganiseerd waarin de participatie van burgers en verenigingen vaak zeer groot was. Cultura Nova wist in dit jubileumjaar ook een recordaantal bezoekers te trekken voor haar activiteiten. Schunck heeft een coördinerende rol voor Heerlen en Parkstad waar het gaat om het uitvoeren van de regeling Cultuureducatie met kwaliteit. Met een aantal scholen in het basisonderwijs wordt inmiddels intensief samengewerkt in het succesvolle project Abel. Zo zijn in schooljaar 2015-2016 6 scholen gestart met Abel, dat is in 2016-2017 uitgebreid naar 12. Ook zijn er per oktober 2016 8 scholen (samen met muziekverenigingen) gestart met het provinciale muziekprogramma DOOR!. In Heerlerbaan opende Schunck haar nieuwe filiaal The Flash waarin ook een jongerenaccommodatie van Alexander onderdak kreeg. Een mooie vorm van samenwerking over de grenzen van het traditionele bibliotheekwerk heen. Ten slotte is er de afgelopen gewerkt aan het uitbreiden van beeldbepalende straatkunst collectie met vele murals die alle Heerlenaren bereiken.

2. Talentontwikkeling

Stichting Cultura Nova maakte in de periode 2012-2016 meer dan 60 coproducties met talentvolle theatermakers uit de regio. Talent vindt in Heerlen steeds meer een podium om zich te ontwikkelen. Of het nu gaat om de Kweekvijver, waar beeldend kunstenaars een tijdelijke opdracht in de openbare ruimte kunnen realiseren, een project als 'Geef het door' van poppodium de Nieuwe Nor of de talentklassen van Schunck. Heerlen ontwikkelt zich zo niet alleen als culturele stad, maar ook als creatieve stad.

3. Evenwichtige voorzieningenstructuur

De verzelfstandiging van Schunck per 1 januari 2016 was een omvangrijke operatie, maar heeft er voor gezorgd dat alle culturele instellingen in Heerlen nu eenzelfde soort subsidierelatie onderhouden met de gemeente Heerlen. De zelfstandige status geeft meer ruimte voor cultureel ondernemerschap, maar biedt ook betere kansen bij fondsen en stichtingen. Cultuurhuis Heerlen creëerde met www.amateurkunstheerlen.nl een digitaal platform voor amateurkunstenaars en amateurkunstverenigingen in Heerlen en Orlando Festival en Charles Hennenconours sloegen de handen in een en gingen samen verder.

4. Koesteren culturele erfgoed

Op het gebied van erfgoed zijn de afgelopen jaren extra inspanningen gedaan, dat was ook nodig. Het Jaar van de Mijnen was een groot succes, de uitbreidingsplannen van het mijnmuseum gaan de

realisatiefase in, de geschiedenis van de stad wordt steeds meer zichtbaar op straat en het Romeins Kwartier krijgt steeds meer vorm. Voor ons erfgoedbeleid kregen we een eervolle vermelding en de provincie koos er voor haar archeologisch depot naar Heerlen te verhuizen.

V. Van culturele stad naar creatieve stad: Culturele Agenda 2017 tot en met 2020

Wat willen we bereiken?

We zijn ambitieus en willen niet alleen de stad zijn waar cultuur mogelijk gemaakt wordt, maar waar cultuur ook daadwerkelijk gemaakt wordt. Een transformatie van een culturele stad naar een creatieve stad. Een stad worden waar meer ruimte is voor (jonge) makers en talenten om 'vliegrepen te maken' een stad waar ook daadwerkelijk geproduceerd wordt. Hierdoor trekken en/of behouden we (jonge) talenten die kunnen werken en produceren in de regio. Deze producties kunnen tevens dienen als middel om te kunnen reflecteren op de omgeving en geschiedenis en de toekomst van Heerlen.

In het bidboek Urban Heerlen is opgenomen dat: *"Wie in 2020 door dit deel van Heerlen (centrum) loopt, voelt zich 10 jaar jonger. Leren, wonen, creëren, delen, ontmoeten en experimenteren in een gebied waar jeugdigheid leidend is. [...] in een gebied waar veel leven op straat plaatsvindt. Het maken en beleven van jonge, urbane cultuuruitingen van muziek, dans, beeldende kunst, podiumkunst en op termijn ook onderwijs vormen de rode draad in deze sfeer. [...] door het omvormen van scholen, winkel- en kantoorpanden naar woonplekken, ateliers en cultuurpodia".* Met de in het bidboek vastgestelde ambitiesⁱⁱ op het gebied van cultuur willen we bereiken dat het culturele profiel van de stad verbeterd wordt en dat de levendigheid en de beleving vergroot wordt.

We willen tevens bereiken dat we (samen met het culturele veld en de mede-overheden in deze stedelijke regio) optimaal voorbereid zijn op de nieuwe (landelijke) cultuurplanperiode die vanaf 2020 van start gaat. De in gang gezette inhoudelijke decentralisatie van het cultuurbeleid naar de stedelijke regio's, zoals de Raad voor Cultuur dit wil, zorgt voor een verschuivend krachtenveld.

Tevens willen we bereiken dat er meer kinderen op de basisscholen en het voortgezet onderwijs duurzaam kennismaken met kunst en cultuur. Verder willen we dat het cultuurbereik en -participatie in de diverse Heerlense wijken blijft bloeien en dat alle Heerlenaren (laagdrempelig) in aanraking komen met kunst en cultuur.

We willen ten slotte bereiken dat de culturele lente blijft bloeien in Heerlen, dat we ondanks bezuinigingen toch ervoor zorgen dat geïnvesteerd en geproduceerd kan worden.

Waar blijven we op inzetten?

Om onze doelstellingen te bereiken formuleren we 3 nieuwe speerpunten waarmee we focus aanbrengen de komende jaren. Een aantal zaken loopt door naar de nieuwe beleidsperiode.

1. Cultuureducatie met Kwaliteit

We blijven inzetten op cultuureducatie de komende jaren, waarbij we willen bereiken dat ieder kind in staat gesteld wordt om zich breed te ontwikkelen, zijn of haar talenten en vaardigheden aan te wenden en zich optimaler kan bewegen in een complexer wordende wereld. Vanaf 2017 ligt het initiatief bij de regio, waarbinnen Schunck de lead heeft als penvoerder, expert en kartrekker. Samen met de onderwijskoepels, Heerlense verenigingen en gezelschappen, culturele instellingen, provincie en andere gemeenten wordt dit de komende jaren nader uitgerold in Heerlen. In Heerlen lopen ook de succesvolle projecten DOOR! (muziekonderwijs) en ABEL (gericht op het Heerlense

cultuuraanbod): deze zullen de komende jaren voortgezet worden en geïntegreerd in een passend en overzichtelijk cultuureducatieaanbod.

2. Cultuurbereik, -participatie en voorzieningen in de buurten van Heerlen

Naast dat er in het centrum van de stad voldoende culturele faciliteiten zijn, blijft het van belang dat er in de verschillende buurten aandacht is voor cultuurbereik, -participatie en voorzieningen. Kunst en cultuur in de wijken is er vooral voor de bewoners van de buurten zelf, moet laagdrempelig zijn, uitnodigen tot cultuurparticipatie en aansluiten op het profiel van de buurt. Hierbij kunnen er in de loop van de jaren keuzes gemaakt worden om zaken te verplaatsen of op een andere manier aan te bieden. Hierbij kan gedacht worden aan de transformatie 'van collectie naar connectie' die de bibliotheek momenteel doormaakt, waarbij er afgestapt kan worden van vanzelfsprekende concepten en gezocht wordt naar duurzame, op de wensen van een buurt gerichte alternatievenⁱⁱⁱ. Tevens blijven we inzetten op straatkunst.

3. Extrinsicke waarde van cultuur

In deze snel veranderende wereld waar oude patronen snel plaatsmaken voor nieuwe kan cultuur een voorname rol spelen. Deze waarde van cultuur is de afgelopen jaren al vele malen gebleken. Onze culturele instellingen, producties en evenementen leveren ook zeer regelmatig een bijdrage aan deze extrinsicke waarde van cultuur. Door bijvoorbeeld de draak te steken met bepaalde onderwerpen of middels een uiting een debat uit te lokken in de stad.

Waar zetten we extra op in?

Naast de drie genoemde zaken waar we (net zoals afgelopen jaren) op blijven inzetten, benoemen we ook 3 speerpunten die ons helpen om onze ambities en doelstellingen te bereiken:

Speerpunt 1: Versterken van productieklimaat en talentontwikkeling

Zoals ook reeds beschreven in het bidboek willen we niet alleen de stad zijn waar cultuur mogelijk gemaakt wordt, maar willen ook de stad zijn waar cultuur daadwerkelijk gemaakt wordt. We willen (jonge) makers faciliteren en talenten vasthouden in de regio. Dit zijn niet alleen de 'grote aanstormende talenten', maar het kunnen ook getalenteerde amateurs zijn of makers die zichzelf het vak hebben eigengemaakt. De producties en activiteiten hoeven overigens zeker niet alleen te 'landen' in het centrum van Heerlen, maar kunnen ook in andere stadsdelen en met andere partijen in de stad vormgegeven worden.

We leggen de komende periode de nadruk op de podiumkunsten en de audiovisuele sector. Deze passen bij de stad Heerlen en de regio, de ambities van onze culturele instellingen, leveren een positieve bijdrage aan de cultuurparticipatie van de professionals en aan onze bidboek ambities om van Heerlen een urban, creatieve, bruisende stad te maken. Hierbij zoeken we nog meer de verbinding met het onderwijs (zowel MBO, HBO als academisch) en diverse productiehuizen.

Een levendig live-circuit draagt in grote mate bij aan de groei van jonge bands, plekken waar jonge talenten in de podiumkunsten vliegreuen kunnen maken is van belang om te groeien als volwaardige makers. Voor jong talent geldt immers net zo goed als voor sport dat zonder basis of circuit er geen mogelijkheid is tot excelleren en het verzilveren van de maatschappelijke waarde.

Met deze accenten nemen we als Heerlen een bewuste plek in de stedelijke regio, zijn we onderscheidend, gaan uit van onze eigen krachten en zijn complementair aan het aanbod in de andere twee steden.

Podiumkunsten

Tot de podiumkunsten behoren live-uitvoeringen van muziek, musical, opera, ballet, moderne dans, toneel en kleinkunst. Deze vormen van podiumkunsten kunnen worden uitgevoerd door professionele musici, dansers, acteurs of cabaretiers, vaak onder leiding van een dirigent of regisseur, maar ook door amateurs. Inzet op podiumkunsten sluit aan bij onze culturele instellingen zoals het Parkstad Limburg Theater en (landelijk en internationaal) gerenommeerde evenementen, zoals Cultura Nova. Heerlen zet al jaren in op het versterken van het productieklimaat in de podiumkunsten, bijvoorbeeld middels het 'productiefonds' van Cultura Nova. Deze investeringen zijn ook in cijfers en metingen terug te vinden: in de Atlas voor Gemeenten valt te lezen dat we sterk zijn op het gebied van Podiumkunsten.

Popmuziek

Hoewel popmuziek een vorm van podiumkunsten is, noemen we dit genre in deze 'keten' apart in deze culturele agenda. Dit heeft alles te maken met de plannen van ons Poppodium en het geven dat popmuziek een verbindende rol speelt tussen andere kunst- en cultuuruitingen. Via Popmuziek maken mensen op een laagdrempelige manier kennis met andere kunst disciplines. Popmuziek sluit aan bij de evenementen die in Heerlen gehouden worden zoals Park City Live, de Popronde, IBE, Bevrijdingsfestival, Cultura Nova en Heerlen Unplugged. Verder levert een levendig live-circuit een directe bijdrage aan de beleidsdoelstelling talentontwikkeling en stimuleert het jongeren om zich muzikaal te ontplooiën.

De Provincie Limburg heeft de ambitie uitgesproken om dé popprovincie van Nederland te willen worden. Mede omdat zij jongeren graag in Limburg houden of naar Limburg willen trekken. Popmuziek trekt tevens mensen uit alle lagen van de bevolking aan en kan op deze manier dienen als sociale integratie. Van alle cultuuruitingen heeft popmuziek niet alleen het breedste publieksbereik, maar ook het grootste publieksbereik, zo blijkt uit recent gepresenteerde cijfers van het CBS.

Audiovisueel

De filmindustrie en beeldmedia is niet meer weg te denken uit deze tijd. De audiovisuele sector bloeit in Heerlen, maar is niet altijd even zichtbaar. Mediabedrijven vestigen zich in Heerlen en er worden verschillende festivals en evenementen georganiseerd zoals het Cinesud Festival en het Dutch Mountain Film Festival. Tevens zetten we in het bidboek in op de realisatie van een volwaardig filmhuis. Er bevinden zich veel jonge makers en talenten in deze sector die een weg zoeken. Heerlen wil deze makers een platform en podium bieden om zich verder te ontwikkelen en een bij te dragen aan een creatieve stad. Niet alleen profiteren makers uit de audiovisuele sector hiervan (zoals regisseurs of producenten), maar ook ontwerpers, acteurs, musici en designers.

Speerpunt 2 Heerlen = Urban centrumstad

Urban

Heerlen^{iv} kenmerkt zich als vernieuwend, ondernemend en grensverleggend. Deze unieke kwaliteiten zijn vanaf het begin van de twintigste eeuw gevormd en komen voort uit een Heerlense traditie van avant-garde bewegingen in de kunst, cultuur, stedenbouw en architectuur. Heerlen (en Parkstad) staat hiermee in de traditie van het moderne denken: dromen, plannen, creëren en bouwen met grote culturele ambities en een bovenregionaal netwerk dankzij de economische voorspoed en technologische kennis van de mijnbouw, dit is op vele plekken in de stad terug te vinden.

Met het bidboek Urban Heerlen, kijken we naar de toekomst en koesteren we ons verleden en profiel. Heerlen kiest nadrukkelijk voor een 'urban' profiel', passend bij het modernisme en bewust niet ingekaderd. We dagen het culturele veld dan ook uit om dit samen met ons vorm en kleur te geven. We drukken hiermee uit dat we een stad in transformatie zijn, dat we er nog lang niet zijn, dat er ruimte is voor eigen keuzes, innovatief en gewaagd. Passend bij Heerlen: non-conformistisch, authentiek, toegankelijk, onaf, op plekken rauw en jong en creatief van geest.

Centrumstad voor Parkstad

Heerlen is het culturele centrum van Parkstad. Met name in het centrum van Heerlen zijn instellingen gevestigd (bijvoorbeeld Parkstad Limburg Theaters, Schunck en Poppodium de Nieuwe Nor) die een functie voor de hele regio vervullen. Hetzelfde geldt voor een aantal culturele evenementen zoals Cultura Nova en IBE. De culturele instellingen die in Heerlen gevestigd zijn opereren vrijwel allemaal (minimaal) op Parkstad schaal en veelal op Zuid-Limburgse schaal: dit is het verzorgings- en afzetgebied van de culturele 'eindproducten'. En waar het nu nog niet het afzetgebied is, ligt er wel deze ambitie. Deze schaalgrootte biedt kansen als het gaat om bijvoorbeeld publieks-, productie- en presentatie strategie, maar zorgt er ook soms voor dat er 'gaten van anderen' opgevuld moeten worden.

Speerpunt 3. Samenwerking in het Zuiden

De Raad voor Cultuur adviseert de minister in haar Agenda Cultuur 2017-2020 om de rol van stedelijke regio's in het toekomstig cultuurbeleid te vergroten. De Raad signaleert dat de stedelijke regio's, meer dan het Rijk hiertoe in staat zijn, rekening kunnen houden met de eigen identiteit en kunnen inspelen op de samenstelling en behoeften van de bevolking. Volgens de Raad zal het Rijk een voorname rol moeten blijven vervullen, maar zal het initiatief naar de stedelijke regio verschoven moeten worden. Hiermee krijgen de stedelijke regio's een centralere rol in het cultuurbeleid: dit zijn de natuurlijke brandpunten in het culturele aanbod. Zo worden meer maatwerk en onderscheid mogelijk.

De verwachting is dat ook de landelijke fondsen (meer) in deze lijn gaan werken, dit heeft directe gevolgen voor onze culturele instellingen, evenementen en verschillende ketens. Ook deze moeten zich gaan verhouden tot de stedelijke regio.

Nederlandse steden als Heerlen zijn vaak te klein om zich te onderscheiden op het gebied van cultuur. Door samen te werken met het achterland en andere steden in de buurt, keuzes te maken in culturele profilering en zich vervolgens gezamenlijk te profileren als stedelijke regio, valt er meer te bereiken. De burger is steeds meer bereid te reizen voor cultuur en beleving en maakt al veelvuldig gebruik van cultureel aanbod buiten de eigen gemeente.

Voor Heerlen houdt dit in dat we ons op Zuid-Limburgse schaal op cultuurgebied meer gaan verhouden tot de steden Maastricht en Sittard-Geleen. Om dit te bereiken gaan we met Maastricht en Sittard-Geleen samenwerken op basis van één cultuuragenda en moeten we bereid zijn onderling complementair te zijn en niet concurrerend. Dit gebeurt onder de naam: Stedelijke culturregio Zuid. Wij geloven er in dat Maastricht, Sittard-Geleen en Heerlen ieder een eigen cultureel profiel hebben en dat wij samen als regio meer culturele agglomeratiekracht kunnen genereren dan ieder afzonderlijk.

Begin 2017 is het Convenant Agenda Aken-Heerlen vastgesteld en ondertekend door beide gemeenten en de provincie Limburg. In de agenda maar ook in het uitvoeringsprogramma is Cultuur opgenomen als één van de zes prioritaire thema's. Dit is niet alleen een bestuurlijke of papieren werkelijkheid: in de praktijk vinden de spelers op cultureel vlak elkaar steeds beter. Een goed voorbeeld is de jarenlange samenwerking van het Parkstad Limburg Theaters met partijen in Aken rondom het internationale dansfestival Schrit_tmacher. Maar ook andere Heerlense culturele instellingen als de Nieuwe Nor, Schunck en Cultura Nova zoeken publiek en samenwerkingspartners over de grens. Zo werkt Schunck steeds meer samen met het Ludwig Forum Aachen en zoekt Poppodium De Nieuwe Nor de samenwerking over de grens met bijvoorbeeld Muziekfestival Bochum Total. Ook in de audiovisuele sector wordt er samengewerkt rondom bijvoorbeeld het Dutch Mountain Film Festival.

Het convenant en de ambities van onze instellingen zullen er de komende jaren voor gaan zorgen dat er nóg meer wordt samengewerkt. Bijvoorbeeld op het gebied van cultuureducatie of evenementen. Binnen de culturele kringen wordt er landelijk trouwens gesproken over internationalisering in plaats van Euregionalisering. Deze term wordt dan ook liever in de Stedelijke Cultuurregio Zuid gebruikt. De verklaring hiervoor is te vinden in het gegeven dat de landelijke fondsen (en dus subsidieverstrekker van vele van onze instellingen) deze term hanteren en dit onze instellingen ook meer (regel)ruimte biedt.

Hoe gaan we dat bereiken?

In het bidboek geven we aan: *"we zetten niet alleen in op hardware (stenen), maar ook de software (activiteiten) in het centrum. Hierbij denken we aan creatieve industrie in de binnenstad, een filmhuis met minimaal twee doeken, een broedplaats voor makers in de podiumkunsten samen met Via Zuid, invulling van het Kegelpaleis met de Nieuwe Nor, een blockbusterfonds voor grotere cultuurproducties, meer evenementen met bovenregionale aantrekkingskracht en nog meer Street Art moeten de Heerlense binnenstad nog meer dan nu maken tot de culturele hotspot van Parkstad. Dit wordt gekoppeld aan nieuw beleid op het gebied van evenementen en stadsmarketing".*

Op basis van het bidboek, de geformuleerde prioriteiten voor de komende vier jaar en de voorstellen uit het culturele veld zijn er een aantal zeer kansrijke initiatieven. Deze initiatieven leveren een directe bijdrage aan de geformuleerde speerpunten.

1. Realisatie van een volwaardig filmhuis in het centrum van Heerlen

Zoals beschreven in het bidboek ontbreekt er in onze culturele infrastructuur nu een volwaardig filmhuis. Uit onderzoek blijkt dat er voldoende publiek in de regio is om een filmhuis met meerdere doeken te realiseren. In regio Parkstad is momenteel één gespecialiseerde aanbieder voor filmkunst en -cultuur. Dit is Filmhuis de Spiegel. Het filmhuis bevindt zich op de bovenste verdieping van Schunck. Daar heeft het filmhuis één zaal tot haar beschikking van 90 stoelen en trekt jaarlijks zo'n 6.000 bezoekers. De accommodatie en zaal beperken het filmhuis in haar programmering en activiteiten. Er kunnen namelijk slechts vijf voorstellingen per week worden geprogrammeerd.

Om de ambitie te realiseren moet er gezocht worden naar een andere locatie en passend concept. Momenteel lijkt er het in 2014 vrijgekomen Rivoli-Maxim complex een goede locatie en accommodatie beschikbaar, waar twee of drie filmzalen gerealiseerd kunnen worden, en meegenomen kan worden in de totale ontwikkeling van het Royal complex. Hierdoor is een volwaardige programmering en een

verdiepingsslag op het gebied van filmkunst en –cultuur mogelijk. En met de realisatie van een volwaardiger filmhuis versterken we het imago van Heerlen als cultuurstad. Niet alleen wordt op deze manier het filmaanbod uitgebreid, maar biedt dit ook de mogelijkheden om een gemeenschap op te bouwen om filmgerelateerde tentoonstellingen en lezingen te organiseren.

Het potentiële publieksbereik van een nieuw filmhuis met twee of drie filmdoeken, op een bevolking van zo'n kwart miljoen inwoners in Parkstad, is een mooi begin. Met een tijdelijke subsidie kan het filmhuis voldoende inkomsten binnenkrijgen om met een gelijkblijvende structurele subsidie het Rivoli-Maxim complex te kunnen exploiteren. Indien deze accommodatie niet haalbaar blijkt te zijn, zal er opnieuw bezien worden óf en waar deze ambitie gerealiseerd wordt.

2. Creëren van een broedplaats voor jonge makers in de podiumkunsten

a. **De Nieuwe Nor.** In het bidboek is beschreven dat er in het 'urban culture' deel van het centrum een muziekboulevard wordt gerealiseerd. Anders dan in het bidboek beschreven zal Poppodium de Nieuwe Nor de komende jaren inzetten op het versterken van de popketen, het productieklimaat en de talentontwikkeling. Poppodium Nieuwe Nor maakt deel uit van de keten van popmuziek in Parkstad. Kleine (lokale) bandjes oefenen en treden op in de Oefenbunker in Landgraaf, als er een iets groter podium nodig is wordt er geprogrammeerd in de Nieuwe Nor in Heerlen, Popzaal Parkstad Limburg Theaters in Heerlen en of/de Rodahal in Kerkrade. In die keten is er één missing link: een middenzaal met een capaciteit tussen de 500 en 800 bezoekers. De uitbreiding van de Nieuwe Nor met een middenzaal (capaciteit 600/700 bezoekers) maakt de keten van popmuziek compleet. Voor jonge makers is de stap van de Nieuwe Nor naar Parkstad Limburg Theaters momenteel te groot. Het voltooiën van de keten van popmuziek draagt bij aan een betere doorstroom van jonge talenten uit de regio. Ze kunnen klein beginnen en gestaag doorgroeien naar de grotere zalen of geleidelijk aan ervaring opdoen als voorprogramma in de verschillende zalen.

Het voltooiën van de keten draagt tevens bij aan samenwerking in de regio. Poppodium Nieuwe Nor en Parkstad Limburg Theaters werken samen aan de programmering in hun eigen podia, in omliggende podia en voor diverse festivals. Dit levert tevens een betere relatie op met landelijke bookers en een stijging van de bezettingsgraad, waardoor de keten niet alleen voordeel oplevert op het gebied van talentontwikkeling, maar ook om grotere artiesten met bovenregionale uitstraling naar Heerlen te halen. Verder zal er ook intensiever samengewerkt worden met het muziekonderwijs om talentontwikkeling te stimuleren. Er worden tevens concrete stappen gezet in de samenwerking en optimalisatie van de keten van de popmuziek met Aken.

De middenzaal zal gerealiseerd worden in het al jaren leegstaande Kegelpaleis aan de Pancratiusstraat. Dit pand is gemeentelijk bezit. Deze straat moet het kerngebied gaan vormen voor urban culture en creatieve bedrijvigheid. De ontwikkelingen van het poppodium zorgen voor de noodzakelijke verjonging van dit deel van de binnenstad en geven dit gebied op termijn de gewenste beleving, een nieuwe betekenis en daarmee een sterke identiteit. Ook de levendigheid zal hierdoor toenemen. Publiek is immers sneller bereid om langer te reizen voor grotere artiesten. En meer publiek betekent ook meer levendigheid in het centrum en extra inkomsten voor omliggende ondernemers. Tevens is een levendigere popscene een katalysator om bedrijven aan te trekken of leegstand tegen te gaan.

Bij uitbreiding van het poppodium met een middenzaal met een capaciteit van 600 tot 700 bezoekers zal de subsidie vanaf 2019 opgehoogd moeten worden om de Stichting ook de

mogelijkheid en de armslag te kunnen geven om in de nieuwe situatie te werken. Een investering in organisatie en programmering is immers net zo belangrijk als de investering in het nieuwe gebouw. Meer publiek en meer activiteiten stellen namelijk meer eisen aan de organisatie. Per bezoeker en procentueel gaat de subsidie echter omlaag. Ook ligt de nieuwe subsidie onder het landelijk gemiddelde van middenzalen. Naar verwachting zal het poppodium meer huur betalen in de nieuwe situatie, waardoor er eveneens geld terugvloeit naar de gemeente. Deze subsidieophoging zal vastgesteld dienen te worden in de nieuwe begroting. Het is niet wenselijk dit bedrag binnen het culturele budget om te buigen. De evenwichtige culturele infrastructuur en de differentiatie binnen dit veld, van zowel grote als kleine instellingen, zal dan immers teniet worden gedaan.

- b. **Via Zuid** zal zich vestigen in de binnenstad en hier een broedplaats vormen voor jonge makers. Deze broedplaats fungeert als werkplaats en huiskamer voor jonge makers in de podiumkunsten. In 2017 wordt gebruikt om de broedplaats vorm en inhoud te geven. Hierbij kan gedacht worden aan het samen met culturele instellingen debatten en lezingen organiseren en het ter beschikking stellen van repetitie- en speelruimte voor jonge makers. Via Zuid vervult hierin een coördinerende rol. Hiernaast zal Via Zuid jonge makers ondersteunen producties en activiteiten te ontplooiën in het centrum. Hiermee concretiseren we speerpunt 1 van deze Culturele Agenda. Via Zuid is een coöperatie die in 2015 is opgericht en zich ten doel stelt om een productiehuis nieuwe stijl te zijn voor podiumkunsten, ze werken in en vanuit (heel) Limburg. De deelnemende leden van de coöperatie stellen hun netwerk, middelen (geld, ruimte, mensen) en expertise (zakelijk, technisch, productieel en promotioneel) ter beschikking aan talenten. Via Zuid vervult hierbinnen een verbindende en makelende rol om de jonge makers optimaal te begeleiden en te ondersteunen in het ontwikkeltraject. Tevens vervult Via Zuid een actieve rol in het vergroten van hun zichtbaarheid, publieksbewustzijn en publieksbereik. Bijvoorbeeld door hen een prominente plek te geven op Cultura Nova of in het Theater.

3. We maken minimaal 6 bovenregionale producties in Heerlen centrum mogelijk

Er worden al vele evenementen en festivals georganiseerd en producties gemaakt in de stad. Vanwege de centrumfunctie die Heerlen op cultureel gebied vervult voor de regio hebben deze vaak een bovenregionale uitstraling, een mooi voorbeeld hiervan is het groeiende en bloeiende Schrit_tmacher Festival. Maar ook Cultura Nova zet hoogwaardige en bovenregionale producties neer die met gemak de landelijke pers halen.

De ambitie in het bidboek gaat echter verder en ook verschillende partijen in het veld hebben aangegeven graag grootser/risicovoller en/of anders te willen programmeren. Dit brengt ander soortige vragen en instrumenten met zich mee dan het huidige subsidiëren. Soms wordt er gevraagd om een garantstelling of is er een kwaliteitsimpuls of productiekraft gevraagd. Partijen willen risico's delen of nadenken over alternatieve vormen van financieren. Hierbij wordt gedacht aan het inrichten (indien mogelijk samen met Parkstad Limburg, IBA en andere gemeenten) van een fonds. Met het fonds willen we bereiken dat evenementen, producties en festivals een bovenregionale uitstraling krijgen en dat er nieuwe initiatieven gestart worden om dit te realiseren. Degene die een beroep doet op het fonds moet de potentie van het initiatief aantonen om een bovenregionale uitstraling te krijgen. Het moet imagoversterkend zijn en van hoge kwaliteit. De haalbaarheid hiervan worden door een onafhankelijke vakinhoudelijke projectgroep getoetst.

4. We realiseren tot en met 2020 ieder jaar 3 kwalitatief hoogstaande staatkunstwerken in het centrum

Passend bij ons urban-profiel en zoals beschreven in het bidboek gaan we op bepaalde plekken in het centrum, al dan niet tijdelijk, een straatkunstwerk toevoegen. Samen met de betrokken partijen in de stad geven we dit vorm.

5. We maken ons samen met het culturele veld sterk voor de nieuwe cultuurplanperiode en zetten in op een gezamenlijke lobby

De komende jaren gaan we van onderop de verschillen ketens in de kunst en cultuur samenbrengen, de sterktes en zwaktes analyseren om zo samen met het veld te komen tot een gezamenlijke agenda met de steden Maastricht en Sittard-Geleen. De Provincie Limburg is aangehaakt en faciliteert het geheel. Op basis van deze stedelijke agenda én de voorstellen vanuit de verschillende ketens, nemen we initiatief en tonen we het Rijk en de Raad voor Cultuur waar we voor staan én waar we naar toe willen.

VI. Financiële doorvertaling van Culturele Agenda

Begroting

Het overgrote deel van de Culturele Agenda wordt gefinancierd uit de huidige middelen die ervoor cultuur beschikbaar zijn in de gemeentebegroting. Een deel van onze ambities worden gerealiseerd door bestaande middelen op een andere manier in te zetten en partijen te laten samenwerken. Hiermee kan met minder middelen meer gerealiseerd worden, een voorbeeld hiervan is de samenwerking tussen Cultura Nova en Via Zuid.

Eigen inkomsten voor de cultuursector

In 2016, maar ook in 2017 hebben onze instellingen veel eigen financiering binnengehaald door zich landelijk in de kijker te spelen van verschillende fondsen en de Provincie Limburg. Voorbeelden hiervan zijn dat Schunck voor de komende 4 jaar geld van het Fonds Cultuurparticipatie heeft gekregen voor CmK en Schrit_tmacher festival en Cultura Nova geld hebben ontvangen van het Fonds Podiumkunsten.

Extra middelen

Om het geschetste ambitieniveau van deze agenda te kunnen realiseren is extra geld nodig. Dit is soms incidenteel van aard, maar ook zijn er structurele voorstellen. Zonder extra financiële impulsen, moeten we het ambitieniveau naar beneden bijstellen.

Ambities	Wat gaan/willen we doen om dit te bereiken?	Wat doet gemeente Heerlen al financieel?	Wat kost het extra om deze ambitie te realiseren.	Beleid en Bidbook samenschap
(12) Realiseren volwaardig filmhuis	Duurzame oplossing Royal realiseren	Budgetsubsidie aan Filmhuis van € 100.000 per jaar	- Investing/aanpassing pand (€ xxx) - Geraamde tijdelijke extra subsidie aan filmhuis voor 3 jaar: €135.000	Verankering in Culturele Agenda en Bidbook. Komt terug in projectplan Royal.
(6) transformeren leegstand tot broedplaats creatieve industrie	- Productiehuis voor podiumkunsten Via Zuid vestigt zich in Heerlen - Overige inspanningen om creatieve industrie te stimuleren	- Inzetten op versterken productieklimaat via onder andere productiefonds van Cultura Nova (€ 80.000)	€150.000 per jaar	Verankering in Culturele Agenda en Bidbook. Aanhaken van cluster economie.
(13) Creëren broedplaats (jonge) makers van podiumkunsten	Versterken productieketen De nieuwe Nor	Huidige budgetsubsidie aan De Nieuwe Nor van €281.000 per jaar en verschillende	- Investing/aanpassing pand (€ xxx) - Ophoging subsidie (structurele exploitatie)	Verankering in Culturele Agenda en Bidbook. Komt terug in projectplan De Nieuwe Nor en begrotingswijziging.

		incidentele subsidies aan de Nor.		
(14) Voor 2020 minimaal 6 producties met bovenregionale uitstraling	Blockbusterfonds. Hiermee willen we bereiken dat evenementen, producties en festivals een bovenregionale uitstraling krijgen en dat er nieuwe initiatieven gestart worden om dit te realiseren in ons centrum	-	€ 125.000 per jaar	Verankering in Culturele Agenda en bidbook. Rol IBA hierin wordt momenteel onderzocht.
(20) Ieder jaar minimaal 3 kwalitatief hoogstaande straatkunstwerken toevoegen	We willen op bepaalde plekken in het centrum, al dan niet tijdelijk, een straatkunstwerk toevoegen die een bijdrage levert aan de openbare ruimte, de beleving of aantrekkelijkheid van ons centrum.	Subsidieverlening Stichting Streetart van € 50.000 per jaar	€ 50.000 per jaar Tijdelijk karakter	Verankering in Beleidskader voor kunst in de openbare ruimte van Heerlen en bidbook. Uitwerking, plan en afspraken moeten nog gemaakt worden.

Eindnoten

ⁱ De volgende instellingen is toen gevraagd een instellingsbeleidsplan te schrijven:

- Schunck*;
- Historisch Goud;
- Parkstad Limburg Theaters;
- Cultura Nova;
- Nieuwe NOR
- Cultuurhuis Heerlen
- Filmhuis de Spiegel
- Kunstencentrum Signe
- Nederlands Mijnmuseum
- Platform de Mijnen
- Social Beta
- Gotra Ballet/Joost Vrouwenraets;
- Charles Hennen Concours.

ⁱⁱ De volgende ambities zijn opgenomen in het bidboek Urban Heerlen:

Ambitie 12: Wij realiseren een volwaardig filmhuis in het centrum van Heerlen

Ambitie 13: Wij creëren van een broedplaats voor jonge makers in de podiumkunsten

Ambitie 14: Er vinden voor 2020 minimaal 6 producties in ons centrum plaats met een bovenregionale uitstraling

Ambitie 20: Ieder jaar worden er minimaal 3 kwalitatief hoogstaande straatkunstwerken toegevoegd

ⁱⁱⁱ NB: in het najaar 2017 wordt er, samen met de bibliotheek van Schunck, nieuw bibliotheekbeleid gemaakt en voorgelegd aan de raad.

^{iv} Uit: Heerlen als 'Nederlandse Neo-technic city' Het modernistische verleden